

des töötanud asutajana ja juhatusliikmena kohalikes põllumeeste-, karskus- ja teistes seltsides. Eriti laialine ning intensiivne on J.-i kaastöö Tartu seltsides; siin on ta »Karskuse Sõbra« esimees 6 a., Eesti Nooresoo Kasvatuse Seltsi abi-esimees ja kuratooriumi liige ning ajuti esimees, Puškini gümnaasiumi vanematekogu abi-esimees, »Vanemuise« teatritoimkonna liige paljude aa. kestel (1908—20), »Vanemuise« esimees 1914—20, Eesti Kirjanduse Seltsi eestseisuse liige algusest peale: kirjatoimetaja 1907—14, abi-esimees 1914—22, esimees 1924. a. alates; peale selle on J. toiminud Tartu Eesti Põllumeeste Seltsi eestseisuse liikmena, Kommertskooli kuratooriumi liikmena, I Laenu- ja Hoiuühisuse nõukogu liikmena ning esimehena, Tartu Eesti Majanduse-Ühisuse juhatuse liikmena ning pärast dr. A. Eisenschmidt (vt.) surma esimehena jne.

Suurest politikast seisab J. maal elades tegelikult eemal, jälgib aga juba noormehena teravasti eesti avalikku elu ning avaldab oma seisukohta 80-date aa. alul möllavate ägedamate võitluste puhul lendkirjas »Erapooletumad mõtted« (1882), püüdes võitlus-himulistesse mõjuda kainestavalt ning lepita-valt. »Postimehe« toimetuse liikmena on J., valitsedes kerge sule üle ning omades tähelepandavat võimet väljendada oma mõtteid ruttu, selgesti ning kujukalt, lugematuid kordi juhtkirjades ning teisel sõna võtnud Eesti sise- ja välispoliitika ning kultuurielu küsimustes, iseloomustades seisukorda tabavalt ning tihti õnnelikult tähistades sündmuste, eriti ka välispoliitiliste, arenemisjooi. Ajakirjanik olles tuli J.-il teotseda ka otsekohe tegeliku poliitika väljal: 1907. a. valiti ta Vene II riigivolikogu (duuma) liikmeks Liivimaalt ning iseseisvas Eestis oli J. I ja II Riigikogu liige Eesti rahvaerakonna nimekirja järele. J.-i ajakirjaniku-tegevus on ulatunud väljapoole eesti keele ning kodumaa piiregi: noormehena tegi ta kaastööd Harry Jannseni (vt.) saksa-keelsele päevalehele »Die Heimath« ning avaldas hiljemini rea juhtkirju kodumaa poliitiliste olude ning rahvuslike vahekordade üle Riia vabameelses saksa lehes »Rigasche Neueste Nachrichten«; samuti on J.-i sulest ilmunud artikleid Eesti kirjanduse ning riiklike olude üle Saksa, Rootsi, Soome perioodilistes väljaannetes ning koguteostes (Aus fremden Zungen, Nordisk Familjebok, Tietosanakirja j. t.). Viimaks on J. avaldanud Eesti kultuuriloo alalt pikemaid kirjutisi osalt koguteostes, osalt iseraamatuina. Mainitavad on: 1) »Postimehe ajalugu« (»Postimees 1857—1907, 50-aastase kestuse mälestuseks«, Tartus 1909, lk. 1—138), kus ühenduses vanema eesti ajalehe käe-

käigu kirjeldusega esitatakse rohkesti andmeid Eesti kultuuri ning eriti avaliku arvamise ja poliitilise mõtteviisi kujunemise kohta; ehkki töö paiguti kannab liiga konspetsiivset laadi ning muutub lihtsaks sündmuste registreerimiseks, paiguti kannatab juubeliteoses arusaadava ühekülguse all olude ning tege-laste hindamises, on ta ikkagi hinnatav Eesti iseteadliku elu tekkimist ja arenemist läbi-löikes selgitava ülevaatenähtena ning materjali koguna. 2) »Carl Robert Jakobsoni elu ja töö« (1925); selles kirjelduses, mis J.-i ajaloolistest töödest kõige ühtlasemalt läbi töötatud, antakse ehk küll populaarses vormis arhivaalse ja käsikirjalise materjali ning isiklike mälestuste ja kaasaeglastelt saadud andmete põhjal kujukas ülevaade ärkamisaja silmapaistvama rahvajuhhi ja poliitikamehe elust ja tegevusest, vääriliselt täien-dades senist materjali. Erilise tähelepanu ning heakskiitva hinnangu on leidnud 1926. a. ilmunud »Minu mälestused I«, kus ladus-sas, kujukas jutustuses autori isikliku elu sündmuste raamis esitatakse rikkalikku ma-terjali ja andmeid meie lähema mineviku olude ja nähtuste valgustamiseks, eriti Eesti haridus-ning poliitikaelu sündmuste selgitamiseks ja nende arenemist edendavate või takistavate tegurite ja isikute iseloomustamiseks.

Nende ajalooliste tööde kõrval võiks veel mainida J.-i vähemaid brošüüre: »Huvitav peatükk Eesti minevikust« (1921), mis sisal-dab andmeid J. G. Eisen von Schwarzenbergi (vt.) tegevuse kohta peaaesjalikult Torma ki-rikuarhiivi põhjal, ja »Kultuurilist ja poliitilist Nipet-Näpet Eesti kaugemast ja lähemast minevikust« (1923).

Isikl. saadud andmed; Post. album; A. J., Minu mälestused I (1926); Kampmann, Peaj. II^{II}, 255 j. T.

JÜRGENSTEIN, J., vt. LILL, J.

JÜRISSE, vt. MARTNA.

JÜRMAN, Michael, ärkamisaja tege-lane, sünd. 6. I 1853 Vana-Põltsamaal talu-rentniku pojana, õppis Tartu ülikoolis usu-teadust 1872—76, pidas prooviaastat Paides, Karuses, Haapsalus, oli 1878—83 Nõo ning 1883—1923 Tarvastu koguduse õpetaja ja elab praegu (1927) emeritusena Tallinnas. Tarvastu kirikuõpetajana sai J. Viljandi praostkonna vaimulikuks koolide revidendiks, millena püüdis edendada kodulaste õpetamise asja venestamispäevil; 1899. a. valiti J. Viljandi praostkonna praostiks, missugust sündmust tol ajal hinnati rahvusliku võiduna; praostina oli J. ka Pärnu-Viljandi kreismaa-kooli-kohtu ning samuti ülemkirikueestseisja-ameti liige. — Eesti rahvuslikest püüdeist hakkas J. juba üliõpilasena osa võtma, lii-tudes rahvuslikul alusel koondunud eesti üli-